

Fylkesmannen
i Oslo og Akershus

Beitedyr og rovdyr

Samordnet informasjon for 2016

Oslo og Akershus

Et enkelt oppslagsverk

Stortinget har bestemt at både beitedyr og rovdyr skal prioriteres i Oslo og Akershus. Rovviltforvaltningen skal bidra til å håndtere den utfordrende, todelte målsettingen i rovviltpolitikken på en god måte.

Det kan være en utfordring å holde oversikt over hvem som har ansvar for hva i rovviltforvaltningen. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har mange oppgaver knyttet til både rovvilt og beitenæring, og har derfor valgt å lage dette enkle oppslagsverket for beitenæringen og andre med interesse for de store rovdirene. Vi har her samlet informasjon fra flere offentlige aktører om viktige tema innen forvaltning av rovvilt. Kontakt-informasjon til den som

har ansvaret hos det offentlige finner du på baksiden. Heftet oppdateres årlig og sendes til alle saueiere i Oslo og Akershus.

Todelt målsetting

Det skal sikres bærekraftige rovviltbestander, og en fortsatt aktiv og allsidig bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn.

Det skal legges vekt på økt forutsigbarhet for alle som berøres av rovviltpolitikken, økt lokal aksept, reduserte tap av husdyr og tamrein og økt alminneliggjøring av rovviltforvaltningen gjennom å åpne for nye former for felling av rovvilt når bestandssituasjonen tillater dette.

[Les mer om rovviltforliket på regjeringen.no](#)

Viktig informasjon

SMS-varsling

Dersom du ønsker det, kan du bestille SMS-varsling når det skjer viktige hendelser vedrørende rovvilt. Dette gjøres på rovviltneimndas nettside: <http://prosjekt.fylkesmannen.no/rovreg4>

Bruk beredskapstelefonen

Fylkesmannen har en beredskapstelefon som brukes ved akutte rovvilthendelser. I beitesesongen er telefonen døgnbemannet:

971 35 265

Innhold

Innholdsfortegnelse	
Et enkelt oppslagsverk	2
Innholdsfortegnelse	3
Hvem har ansvar for hva	4
Rovviltnemnda	5
Forvaltningsplan	6
Beitedyr	7
Rovdyr	11
Skadefelling	16
Forebyggende og konfliktdempende tiltak	18
Akutte tiltak	21
Erstatning	23
Mattilsynet orienterer	25
Statens naturoppsyn	27
Rovviltkontaktene	29
Beitelag	30
Viktig kontaktinfo	31

Hvem har ansvar for hva?

Aktører med ansvar og oppgaver i rovviltforvaltningen:

Fylkesmannen har oppgaver knyttet til kunnskap om forekomster og bestander av fredet rovvilt. Fylkesmannen gir ved behov fellings-tillatelse på fredet rovvilt som gjør skade. Embetet behandler også søknader om erstatning for husdyr tatt av fredet rovvilt, søknader om forebyggende og konfliktdempende tiltak, og tiltak i beiteområder.

Statens naturoppsyn har oppgaver knyttet til oppsyn, dokumentasjon og kartlegging vedrørende store rovdyr. De skaffer dokumentasjon av mulige rovviltskader på husdyr, undersøker rovvilmeldinger og kartlegger bestandene av store rovdyr. Videre forebygger de faunakriminalitet, og de fører kontroll med lisensfelling og kvotejakt. De kan også bistå ved skadefelling og ettersøk av store rovdyr.

Kommunene har få oppgaver knyttet til forvaltning av rovvilt. De skal bistå husdyrnæringen med informasjon om forebyggende og konfliktdempende tiltak, og utbetale godtgjørelse for deltagelse ved skadefelling.

Mattilsynet har hovedansvar for å se til at dyrevelferdsloven blir fulgt. De har oppgaver knyttet til dyrevelferd på beite, og skal varsles om dyr som lider. Mattilsynet sitter også som observatør i rovviltneemnden.

Rovviltnemnda

I Norge forvaltes rovdyr i åtte regioner. Fylkene Oslo, Akershus og Østfold utgjør region 4. Hver region har en rovviltnemnd. I region 4 består den av politikere fra fylkesting og byråd. Nemnda skal sørge for at rovdirene forvaltes slik at antallet dyr er så nær regionens bestandsmål som mulig. Nemnda har ansvar for å utarbeide en regional forvaltningsplan for rovvilt, prioritere forebyggende og konfliktdependende virkemidler og gi kvoter for de ulike jakt- og fellingsregimer for rovvilt. Fylkesmannen i Oslo og Akershus er sekretariat for nemnda i region 4. Sekretariatet drifter nemnda og har en faglig rådgivingsfunksjon.

Rovviltnemndas nettside: <http://prosjekt.fylkesmannen.no/rovreg4>

Nyoppnevnte medlemmer i 2016

Oppnevningsperioden for medlemmene i rovviltnemnda følger valgperioden for fylkestinget. Nyvalgt fylkesting foreslår kandidater blant dem med fast plass i fylkestinget. Klima- og miljødepartementet oppnevner så medlemmene i de regionale rovviltnemndene. Det var fylkestingsvalg høsten 2015, og i region 4 ble alle nemndsmedlemmene byttet ut med nye medlemmer. Den nye rovviltnemnda i region 4 består av:

Fylke	Medlem	Varamedlem
Østfold	Andreas Lervik (Ap), leder	Johan Edvard Grimstad (Sp)
	Monica Gåsvatn (H)	Amelia Aune (V)
Akershus	Tonje Brenna (SV)	Lise Hagen Rebbestad (H)
	Øyvind Solum (MDG), nestleder	Gjermund Skaar (SV)
Oslo	Sunniva Holmås Eidsvoll (SV)	Per-Trygve Hoff (H)

Forvaltningsplanen

Til grunn for arbeidet som gjøres med store rovdyr i regionen, ligger en forvaltningsplan som aktørene skal forholde seg til.

Planen brukes ved vurderinger

Det er rovviltnemnda i region 4 som har utarbeidet den regionale forvaltningsplanen, som ble revidert og godkjent av nemnda i 2014. Planen bygger på de nasjonale målsettingene for de enkelte rovviltarter i regionen. I planen finnes konkrete retningslinjer for den geografiske arealdifferensieringen for regionen. Nemnda legger planen til grunn i vurdering av blant annet forebyggende og konfliktdempende tiltak. [Planen kan leses i sin helhet på rovviltnemndas nettside.](#)

Tre forvaltningssoner i region 4

Rovviltregion 4 er delt inn i tre forvaltningsområder. Ved hjelp av disse differensieres det mellom hvor rovdyr eller husdyr skal prioriteres, og hvilke virkemidler innen rovviltfelling og forebyggende tiltak som skal brukes hvor. Områdeinndelingen henger sammen med hvor det er vedtatt ulvesone (forvaltningsområde 2 og 3).

Strategier i forvaltningsområde 1

Innenfor området skal beitedyra prioriteres og rovvilttrykket reduseres.

Strategier i forvaltningsområde 2

Innenfor området skal rovviltet få utvikle seg mer naturlig i sammenheng med byttedyrtilgang og gode leveområder.

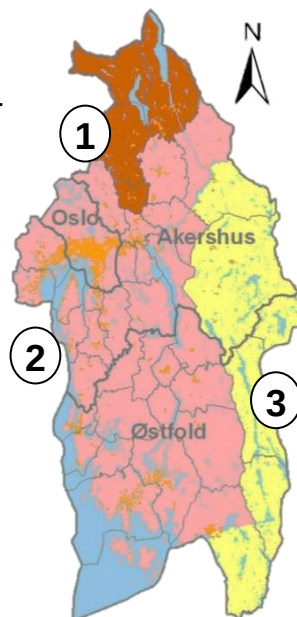
Strategier i forvaltningsområde 3

Innenfor området skal det totale rovvilttrykket reduseres ut fra hensynet til utmarksnæringen.

Bestandsmålet for rovvilt i region 4

Seks årlige ynglinger med gaupe.

Tre ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ulv i samarbeid med nemda i region 5, Hedmark. *Kan bli endret ved behandlingen av ny ulvemelding.*

Beitedyr

Husdyr på utmarksbeite er utsatt for angrep fra fredet rovvilt. Dette kan føre til tap av sau og gi negative konsekvenser for utnyttelsen av utmarksbeitene.

Foto: Magnar Haraldsen

Oslo og Akershus har lite sau sammenlignet med andre fylker.

Antall bruk med sau har holdt seg stabilt på rundt 225 de siste årene. Beitebruken opprettholdes gjennom aktiv beiting på skogsbeite i utmark og ellers på inngjerdede arealer for å skjøtte kulturlandskapet og hindre gjengroing. Dette er i samsvar med nasjonale føringer, hvor det pekes på at beitebruk er en økologisk og økonomisk bærekraftig måte å bruke norske arealressurser til å produsere mat på, jf. [Stortingsmelding 9, 2011-2012](#).

Sau i Oslo og Akershus

Statistikk fra søknader om produksjonstilskudd ved utgangen av juli 2015 viste 22 820 søyer og lam i Akershus og 284 i Oslo. Tabellen viser fordelingen av antall bruk og fordelingen av sau innenfor og utenfor ulvesonen (les mer om ulvesonen under «[Arealdifferensiering](#)»):

Akershus	Prioriterte beiteområder utenfor ulvesone	Prioriterte rovviltområder innenfor ulvesone
Bruk med sau	107	118
Søyer	5 126	3 614
Lam	8 690	5 165
Søyer og lam	13 923	8 897

Asker og Bærum ligger innenfor ulvesonen og har 1 800 søyer og lam fordelt på 18 bruk. De fleste av sauene slippes på utmarksbeite i Vestmarka. Oslo ligger også innenfor ulvesonen og har 284 sauer fordelt på åtte bruk. Disse slippes ikke på utmarksbeite.

Organisert beitebruk

Organisert beitebruk er en ordning hvor beitebrukerne er organisert i forskjellige beitelag etter hvor de slipper dyr på utmarksbeite.

Ordningen gjelder for sau, storfe og geit. Målet med ordningen er å legge til rette for en mer rasjonell utnyttelse av utmarksbeite gjennom samarbeid, samt å redusere tap av dyr på beite til et minimum. For beitelagene er det mulig å søke Fylkesmannen om et årlig tilskudd til drift av laget (søkn frist 1. nov) og til tiltak i beiteområder (søkn frist 15 feb).

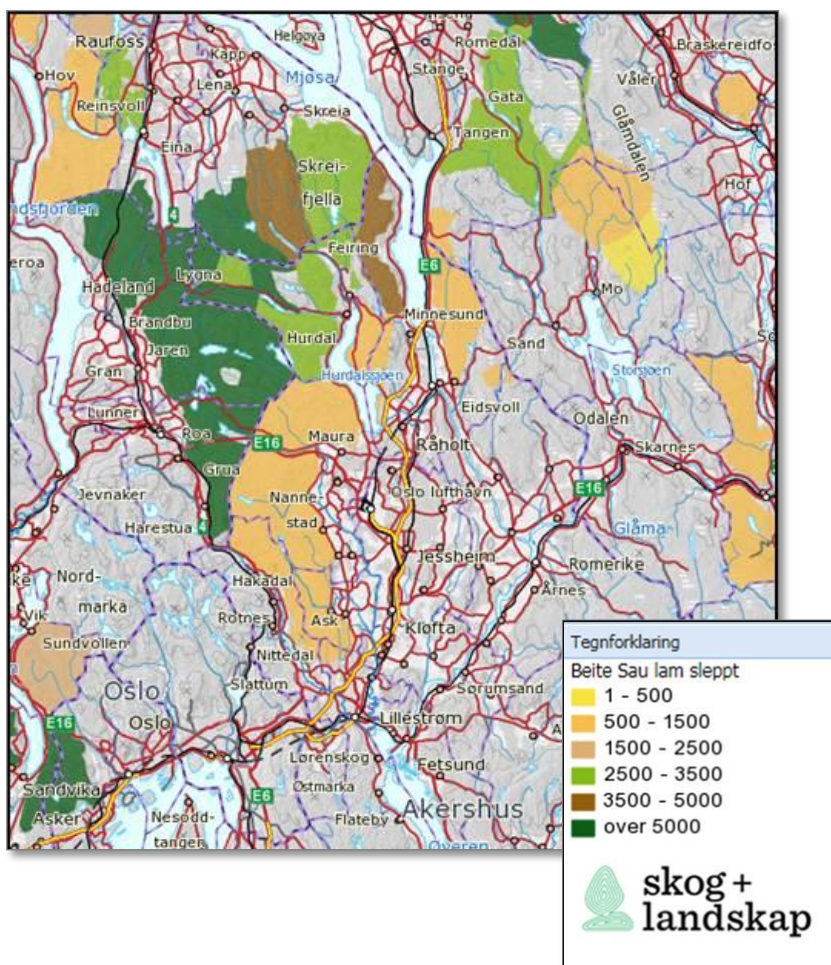
I Akershus er det registrert syv utmarksbeitelag. Beitedyra i Akershus beiter over fylkesgrensene og blander seg med dyr fra Hedmark, Oppland og Buskerud. Siden år 2002 er mellom 12 000 og 15 000 sau sluppet på utmarksbeite i Akershus. Eidsvoll er den største beitekommunen, og slipper over 7000 dyr i utmarka.

Tabellen viser registrerte beitelag og antall dyr sluppet på utmarksbeite. Regionalt miljøtilskudd (RMP) er beregnet pr sanket dyr fra utmarksbeite med kr 20 pr småfe og kr 35 pr storfe.

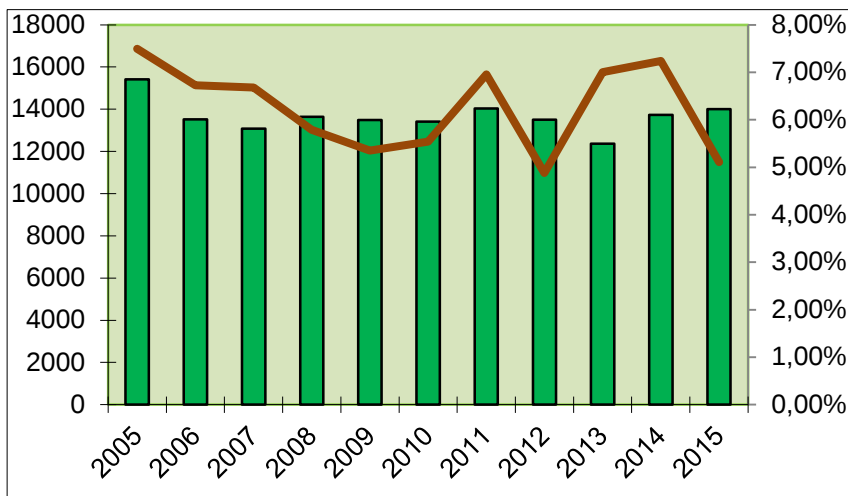
Beite-/sankelag - utmark	Sau	Storfe	RMP-tilskudd
Vestmarka beitedriftslag	1 122	92	27 660
Eidsvoll sankelag SA	3 299	498	77 055
Feiring beitelag	3 531	53	70 566
Hurdal beitelag	2 921	39	58 510
Nannestad sankelag SA	1 956	0	38 060
Nannestad beitelag SA	0	599	20 965
Gjerdrum sankelag	1 068	0	20 720
SUM	13 656	1 281	313 536

Det er store forskjeller i beitepraksis i Akershus. Tradisjonell utmarksbeiting foregår kun nord- og nordvest i regionen. Ellers går sauene på mindre, inngjerdede kulturlandskapsområder med blanding av innmark og mindre skogarealer.

Kartutsnittet under viser registrerte utmarksbeiteområder og tetthet av beitedyr innenfor disse:

Figuren viser antall sau sluppet på utmarksbeite i Akershus i perioden 2005-2015. Oversikten viser også totalt antall tapte sauer (alle typer tap, ikke bare til rovdyr) vist i prosent av totalt antall dyr sluppet på beite:

Arealdifferensiering – prioriterte områder for ulv og beitedyr

Ulvesonen i Akershus deler fylket i prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder. Med unntak av utmarksbeitene i Asker, Bærum og Enebakk sammenfaller grensen med områder der det foregår tradisjonell utmarksbeiting og der beitedyra går på innmark. Dyreeierne har gjennom lang tids bruk opparbeidet beiterett i disse utmarksområdene utenfor ulvesonen.

Alle prioriterte beiteområder i Akershus krysser fylkesgrensene til Buskerud, Oppland og Hedmark. Det er sterke beitebruksinteresser i Vestmarka mot Buskerud og på Øvre Romerike mot Oppland og Hedmark.

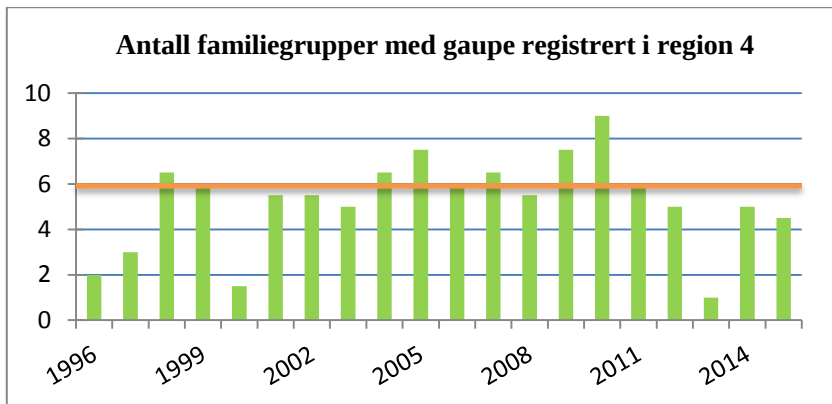
Rovdyr

Det er fast forekomst av ulv og gaupe i Oslo og Akershus. Jerv og bjørn besøker fylkene bare av og til.

Gaupe

Siden tidlig på nittitallet har det vært en reproduserende gaupebestand i Oslo og Akershus. Bestanden har svingt fra under to registrerte familiegrupper i 2000 til ni i 2010. I 2015 ble det registrert 4,5 familiegrupper. Dette er en nedgang på en halv familiegruppe siden i fjor. Totalt ligger rovviltregionen 1,5 familiegrupper under bestandsmålet, som er seks familiegrupper.

Nord i Eidsvoll ble det påkjørt en voksen hanngaupe i november 2015. Det ble derfor ikke åpnet for jakt på gaupe i rovviltregion 4 i 2016. I det samme området har det i vinter blitt registrert to gauper. Det har imidlertid ikke vært mulig å registrere om dette har vært reproduserende voksne hunndyr.

Ulv

Ynglende ulv ble for første gang registrert i Akershus i 1997. Siden har ulven etablert seg som et fast innslag i regionen.

Ulveflokken i Østmarka har hatt en tøff tid bak seg. Der er begge alfadyrene (lederdyrene), borte. Alfatispen ble skutt i nødverge da hun angrep en jakthund i oktober 2015. Alfahannen ble avlivet av dyrevernhensyn i januar 2016. Han var da sterkt angrepet av skabb, og svært avmagret.

Etter avlivingen av alfahannen ble det igangsatt en intensiv sporing for å se hvordan de tre gjenværende valpene ville klare seg. En hannvalp har vandret sydoover til Hobøl hvor den har besøkt tanten sin. Om dette blir et par er for tidlig å si. To valper er igjen i Østmarka. Disse har holdt sammen hele tiden siden alfahannen ble avlivet. Bilder fra viltkamera i midten av april viser at de er i godt hold. Hva som skjer med disse to valpene er ukjent, men det vil uansett ikke bli nye valper i Østmarka denne sommeren.

Alfatispen avlivet i nødverge 13. oktober 2015. Foto: Asle Stokkereit

Paret som gikk sammen i grenseområdet Aurskog-Høland/Nes/Eidskog har ynglet, og det er registrert minst seks dyr i denne flokken. I tillegg er det registrert revirmarkerende par både i Mangen-reviret i Aurskog-Høland og grenseområdene mellom Aurskog-Høland, Østfold

og Skillingsmark-reviret i Sverige. Det har aldri tidligere vært registrert så mange revirhevdende ulver i Akershus som denne vinteren.

På bakgrunn av blant annet rykter om utlagt giftåte ba Fylkesmannen om en utvidet analyse av alfahannen i Østmarka. Denne undersøkelsen viste at det var spor etter tre ulike typer rottegift i ulven. Veterinærinstituttet gjorde etter dette funnet en undersøkelse av ytterligere fire ulver, deriblant alfatispen i Østmarka. Også i henne ble det funnet rester etter de samme tre gifttypene. Det ble ikke funnet rester etter giftstoffer i de tre øvrige ulvene, som kom fra andre deler av landet. Mengden rottegift funnet i Østmarka-ulvene er liten, og det kan ikke konkluderes med at dette stammer fra utlagt giftåte med den hensikt å skade eller ta livet av ulven. Rottegiften kan ulvene ha fått i seg ved å spise smågnagere, som lovlig er forgiftet med rottegift.

Undersøkelser gjort i USA viser at det er en sterk sammenheng mellom rødgaupe og puma som har fått i seg rottegift og forekomst av skabb på disse dyrene. Veterinærinstituttet har gjort undersøkelser som viser at over 20 prosent av et tilfeldig utvalg av hunder (63 stykker) avlivet ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet hadde spor etter rottegift i seg. Også undersøkelser på hubro viser at det er funnet rottegift i leveren til et stort antall fugler (63 prosent).

Fenris – alfahannen i Østmarkareviret var sterkt angrepet av skabb, og store deler av dyet var uten pels.

Foto:
Veterinærinstituttet:

For å få mer kunnskap om nivået av rottegift ute i naturen har Veterinærinstituttet, i nær dialog med Fylkesmannen og Miljødirektoratet igangsatt en undersøkelse av forekomst av rottegift i ulv, gaupe, jerv, rødrev, fjellrev og villmink. Undersøkelsen vil omfatte dyr fra hele landet. Veterinærinstituttets mener eksponering for rottegift hos villlevende rovpattedyr er en problemstilling som er svært viktig, både for dyrehelsen, dyrevelferden og for miljøet.

Ulv og jakthunder

I 2015 ble det fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus gitt erstatning for fem jakthunder som ble drept eller skadet av ulv. Etablerte ulver verner om sitt revir, og kan være veldig territorielle. Det er derfor fare for at ulv vil angripe hunder som oppdages innenfor ulvens revir. Dette gjelder spesielt jakthunder, som både jager og loser vilt. De blir sett på som inntrengere, og dessverre ender ofte møtet mellom hund og ulv med at hunden blir drept.

I henhold til naturmangfoldlovens § 17 kan eier eller den som opptrer på vegne av eier avlive vilt under direkte angrep på blant annet hund. En slik avliving etter nødvergebestemmelsen i § 17 vil alltid medføre en undersøkelse av politiet for å sjekke ut at den som har avlivet viltet har handlet i tråd med loven. Den som avliver rovdyr i nødverge har en plikt til straks å varsle politiet om avlivingen.

For å unngå å miste jakthunden, som for de fleste er både en god jaktkamerat og et kjært familiemedlem, oppfordrer Fylkesmannen hundeeiere til å være forsiktig med å slippe jakthunder løs i områder hvor ulv har fast tilhold. Dette gjelder spesielt i områder hvor det er etablert en ulveflokk.

Nytt forskningsprosjekt

Det er velkjent at ulv spiser elg, og undersøkelser gjort i Skandinavia viser at elg utgjør bortimot 95 prosent av det kjøttet en ulveflokk spiser. I gjennomsnitt tar en ulveflokk mellom 100–130 elg årlig. Hvordan ulven påvirker det øvrige økosystemet er mindre kjent.

Fylkesmannen har derfor invitert flere av de største forskningsmiljøene til å gå sammen om å kartlegge hvordan rovvilt - som ulven - påvirker ett økosystem - som det i Østmarka. Norsk institutt for naturforskning har påtatt seg lederrollen for et slik fellesprosjekt, hvor både Høyskolen i Hedmark, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Universitetet i Oslo og flere andre sentrale og lokale FOU miljøer vil bli involvert. Prosjektet starter opp med en workshop høsten 2016.

Lisensjakt på ulv

Ulvebestandens størrelse reguleres ved lisensfelling, og ikke ved ordinær jakt. Lisensfelling er motivert ut fra behovet for å redusere skader på husdyr og tamrein. Dersom forvaltningen åpner for lisensfelling, fastsettes det en kvote for felling av et bestemt antall dyr innenfor et avgrenset område.

Det ble jaktåret 2015/16 åpnet for lisensfelling av seks ulv i Akershus utenfor ulvesonen og Hedmark. 4 ulver ble felt. 3 i Hedmark, hvorav 1 ulovlig skutt. 1 ulv ble skutt i nødverge i Akershus.

Foto: Asle Stokkerei

Skadefelling

Dersom rovvilt gjør skade på eller dreper husdyr, kan Fylkes-mannen av eget tiltak eller etter søknad iverksette skadefelling av fredet rovvilt.

Skadefellingskurs i 2014.

Fylkesmannen kan gi tillatelse til skadefelling innenfor den kvoten for betinget skadefelling som rovviltneemndene eller Miljødirektoratet har satt. Fellingstillatelse kan bare gis dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om arealdifferensiert forvaltning.

Før Fylkesmannen innvilger skadefelling skal det tas særlig hensyn til områdets betydning som beitemark, skadenes omfang og utvikling, potensialet for fremtidige skader og muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak.

Dersom det er mulig å gjennomføre forebyggende tiltak skal det normalt ikke gis tillatelse til skadefelling. Felling skal være rettet mot bestemte individer, samt være begrenset til et bestemt område, tidsrom og antall dyr. Det kan knyttes nærmere vilkår til fellingstillatelsen, som at bestemte typer dyr skal være unntatt, at felling skal foretas av nærmere bestemte personer, samt metoder for felling.

Disse kommunene har kommunale skadefellingslag

Eidsvoll	Hurdal	Nannestad
Gjerdrum	Nittedal	Nes
Aurskog-Høland	Sørums	Fet
Enebakk		

Søknad om skadefelling til Fylkesmannen

Det er rovviltnemnda som fastsetter hvor mange rovdyr Fylkesmannen kan gi skadefellingstillatelse på.

Søknad om skadefelling skal rettes til Fylkesmannen og være skriftlig. Bruk gjerne e-post, og ta kontakt via telefon slik at Fylkesmannen blir varslet så tidlig som mulig.

Dette bør være med i en søknad:

- Hvem som søker: navn, adresse, telefonnummer og e-post
- Hvilket beitelag og beiteområde søker tilhører
- Antall husdyr i det aktuelle beiteområdet
- Antall husdyr funnet skadet eller drept av rovvilt
- Hvilke rovdyr som har gjort skade, og når skaden først ble oppdaget
- Om det er iverksatt forebyggende tiltak for å hindre videre rovviltskade
- Område det søkes skadefelling for og ønsket tidsrom for skadefelling
- Eventuelt utfyllende kommentarer og merknader

Skjema for søknad om skadefelling finnes på våre nettsider.

Søknad om skadefelling sendes på e-post til disse to adressene:
fmoarovviltberedskap@fylkesmannen.no;
fmoapostmottak@fylkesmannen.no

Det varsles også på beredskapstelefonen: 971 35 265

Kvote i region 4 for beitesesongen 2016

1 gauper

1 bjørn

1 jerv

8 ulver (i felleskap med region 5 - Hedmark)

Forebyggende og konfliktdempende tiltak

Gjelder
2016!

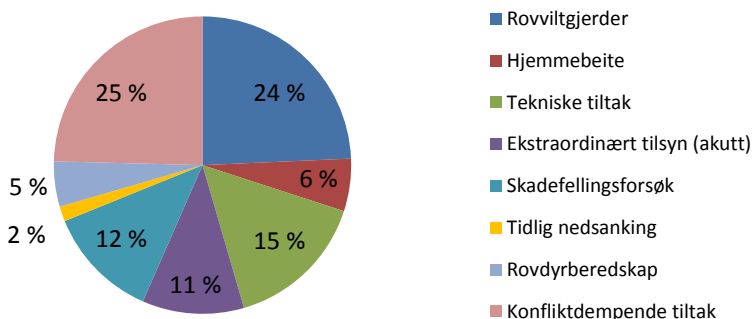
En rekke tiltak kan iverksettes for å forebygge skade på husdyr og tamrein og dempe andre mulig konflikter.

I hver forvaltningsregion er det rovviltnemnda som har ansvaret for å fordele tilskuddsmidler på bakgrunn av retningslinjer og prioriteringer i regionenes forvaltningsplaner for store rovdyr. Det er fylkesmennene som behandler og avgjør søknadene.

Det kan søkes om midler til forebyggende tiltak før beitesesongen starter. Rovdyrprioriterte områder har høyest prioritet, og oppsett av elektrisk rovviltgjerde regnes som det mest effektive tiltaket.

I beiteprioriterte områder er elektronisk overvåkingsutstyr høyt prioritert, og effektiviteten kan forbedres dersom utstyret brukes i kombinasjon med andre tiltak. Diagrammet under viser prosentvis fordeling av tilskuddsmidlene i Akershus i 2015:

Fordeling av tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak 2015

Rovdyravvisende gjerde – rovdrygjerde

Fylkesmannen krever at gjerdet settes opp etter en *egen standard* fastsatt av Miljødirektoratet. Den inneholder en rekke krav mht. teknisk utførelse, trasévalg, materialbruk, hjørneløsninger mm. Det skal ikke benyttes trær som gjerdestolper, og vann skal gjerdes ute. Det stilles spesielle krav til daglig loggføring av spenning på gjerdet. Fylkesmannen kontrollerer alle nyoppsatte gjerder, og har laget en egen sjekkliste ved befarng.

Beredskapsarealer

Ved større og gjentakende tap av husdyr til rovdyr i utmarka, kan det være aktuelt å gjerde inn mindre arealer med rovdrygjerde, for eksempel gamle setervanger. Slike arealer kan benyttes som buffer mellom innmark og utmark, og ved slipp og sinking av dyr. I tillegg når akutte skadesituasjoner oppstår i beitesesongen. Tiltaket kan kombineres med en utvidet tilsynsordning. Det finnes en egen standard for tiltaket fastsatt av Miljødirektoratet.

Hjemmebeite

Hjemmebeite er en ordning som kun benyttes dersom beitedyr må flyttes fra utmarksbeite til hjemmebeite for å forhindre store skader. Tiltaket vil si at dyreeier ikke får utnyttet sin beiterett ved at det legges begrensninger på bruken av utmarksbeite hele beitesesongen. Foreløpig gjelder dette bare de som hadde dyr i Østmarka når ulven etablerte seg der. Det gis ett tilskudd pr dyr/sesong, som går til å dekke ekstra kostnader ved å ha dyr på hjemmebeite (tap av avling/innkjøp av fôr, leie av beite m.m).

Elektronisk overvåking - radiobjeller

Bruken av elektronisk overvåkingsutstyr kan ha både direkte og indirekte effekt på tapene til rovvilt. Bruk av sporingsutstyr gir god nytteeffekt i forhold til beredskap overfor rovdyr, dyrevelferd og tilsyn. Selve overvåkingen blir et effektivt virkemiddel for å oppdage uroligheter på beite og vil på et tidlig tidspunkt kunne varsle dyreeier om rovdyrangrep.

Det er Akershus Sau og Geit som står som eier og organisator av radiobjellene. De leier ut radiobjellene etter bestemte kriterier, og prioriterer områder som kan forventes å bli mest utsatt for

rovdyrangrep. I følge fylkeslagets sin årsrapport er nå over 1 500 radiobjeller i bruk i 60 besetninger i Akershus. Les mer om erfaringer og utvikling her <http://Rapport om radiobjeller- 2015>.

Kommunale fellingslag

Fylkesmannen vil også i år gi støtte til de kommunale skadefellingslagene, slik at de kan øke sin kompetanse på felling av rovvilt som gjør skade på husdyr.

Også for akutte beredskapstiltak skal det sendes søknad via det elektroniske søknadssenteret. Her er det ingen frist, men søknaden skal som nevnt sendes så raskt som praktisk mulig ved akutte situasjoner.

Søknadsfrist

til forebyggende og konfliktdependende tiltak er

15. februar

Slik søker du midler

På Miljødirektoratets søknadssenter finner du oversikt over hvilke tiltak det kan søkes om. Her finnes også en veileder for hvordan du søker, og forskriftene som er knyttet opp til tiltakene kan leses her:

<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

Privatpersoner, organisasjoner og kommuner kan søke om støtte.

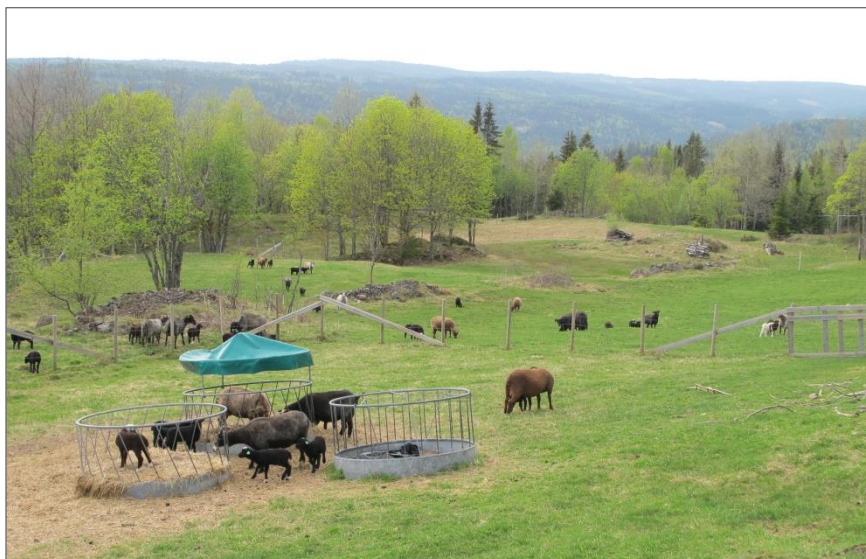

Foto: Jonny Storbråten

Akutte tiltak

Ved akutte skadesituasjoner kan det søkes om midler i beitesesongen

Dersom det er behov for å sette i verk forebyggende tiltak, skal beitelagslederen så fort som mulig kontakte Fylkesmannen på [beredskapstelefonen](#). Fylkesmannen vil da i samråd med beitelagslederen vurdere og avtale aktuelle tiltak, og eventuelt tilskuddsbeløp. Aktuelle tiltak kan være ekstraordinært tilsyn og/eller akutt tidlig sankning. Avtalt tilskudd må ligge innenfor fastsatt budsjett. Etter at beilelagsleder har gjort nødvendige avklaringer med Fylkesmannen må beitelaget straks søke forebyggende og konfliktdempende tilskudd under fanen for akutte tiltak på rovviltportalens nettsider. Fylkesmannen vil ikke i ettertid gi økonomisk støtte til tiltak det ikke er søkt om.

Ved søknad om ekstraordinært tilsyn

I en akutt skadesituasjon er iverksetting av ekstraordinært tilsyn et aktuelt tiltak. Dette kan være tiltak som vakthold eller manngard mm. Slikt tilsyn skal komme i tillegg til det ordinære og det utvidede tilsynet. Det er viktig å kunne dokumentere tidsbruk og gjennomføring. Fylkesmannen har laget et skjema for hvordan dette kan føres og dokumenteres. Beitelaget skal rapportere:

- kadaverfunn med mer
- hvem som deltok i tilsynet, og når
- antall timer brukt per deltaker
- antall kjørte kilometer

Tilsyn med dyr på utmarksbeite

Lovverket setter et minimumskrav til tilsyn, men svært mange utfører mye mer tilsyn enn dette. Dette underbygges av svært mange gode og innholdsrike tilsynsrapporter fra beitelagene. Tilsyn kan grovt

deles i ordinært tilsyn, utvidet tilsyn og ekstraordinært tilsyn. Innenfor hver av de ulike tilsynskategoriene, kan en igjen dele tilsynet inn i manuelt tilsyn i utmarka og digitalt tilsyn ved hjelp av elektronisk overvåkingsutstyr. Beitelaget må dokumentere antall tilsynstimer ved å trekke fra det forventede ordinære tilsynet og det utvidede tilsynet.

Forskrift om velferd for småfe

I følge § 19 «skal dyr som holdes på utmarksbeite, sees etter minst en gang pr. uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare, må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er». *Ved mistanke om rovdyr i beiteområdet påhviler det derfor husdyreier et utvidet tilsyn, som husdyreier selv må bekoste.*

Søknad sendes via [Miljødirektoratets elektroniske søknadsportal](#).

Foto: Magnar Haraldsen.

Erstatning

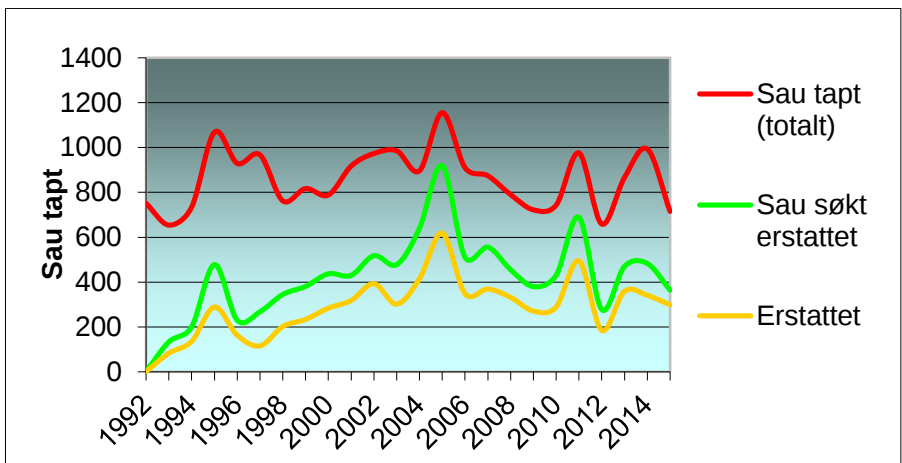
Når det er dokumentert eller er sannsynlighetsovervekt for at fredet rovvilt har drept eller forårsaket skade på husdyr, har eier etter søknad krav på erstatning for tap og kostnader knyttet til dette.

For å ha rett til erstatning må dyreeier

- ha rett til produksjonstillegg etter jordbruksavtalen, såfremt dyreeier ikke er en værring, sauavslag eller tilsvarende
- ha fast bopel i Norge
- ha fremmet søknad via [Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter](#) innen fastsatt frist, som er **1. november**

Når du søker erstatning, er det viktig å huske følgende:

- **Legg ved kart** som viser hvilket beiteområde dyrene dine bruker.
- **Gi informasjon** om besetningsdata på individnivå, herunder data over tapte og skadde dyr.
- **Fordel tapet** på den rovviltarten du mener har tatt husdyrene dine.
- **Oppgi korrekt sone** for distrikttilskudd, da det er bestemmende for riktig erstatningsutregning.
- **Send** gjerne med tilsynslogg.

Tabellen viser antall sau som er tappt, søkt erstattet og erstattet.

Beitesesongen 2015

Sesongen ble preget av ulveskader på sau. I likhet med beitesesongen 2014 var det også omfattende ulveskader på sau nord i Eidsvoll kommune i 2015. Skadene startet allerede ved beiteslipp og varte gjennom hele beitesesongen. Det ble gitt fellingstillatelse på en ulv fra 5. juni og til og med 22. september. Skadefellingslag fra både Eidsvoll og nabokommunene Nord-Odal og Stange var ute mange ganger, og brukte mye tid uten å lykkes med å få felt ulven.

Også i Enebakk gjorde ulven skader på sau. 5. juli ble 10 koppelam tatt av ulv på et inngjerdet område ved Kirkebygda, 14 dager seinere ble 33 av 36 sau tatt i en besetning i Ytre Enebakk. I sum ble det tatt 45 sau i Enebakk beitesesongen 2015. Det ble søkt om skadefelling på ulven i Enebakk, men søknaden ble avslått av Fylkesmannen da skadene her var innenfor ulvesonen, hvor ulven skal ha et sterkt vern, og en var under bestandsmålet for ynglende ulv i Norge.

Totalt ble det gitt erstatning for 245 sau tatt av ulv i Akershus i 2015. 51 av disse var voksne sauer og 194 lam. Det ble erstattet 54 sau tatt av gaupe i akershus. Av disse var 9 voksne dyr og 45 lam

Erstatning for hund

Det gjelder egne søknadsregler ved erstatning for hund som er drept eller skadet av rovvilt. Statens naturoppsyn skal undersøke hunden for at du skal ha rett på erstatning. For mer informasjon om dette, kontakt Fylkesmannen eller sjekk vår hjemmeside hvor du finner blant annet finner søknadskjema.

Mattilsynet orienterer

Mattilsynet har forvaltningsansvar for dyrevelferden, og er opptatt av at husdyr skal komme ut på beite, noe som oppfattes som et dyrevelferdsmessig gode.

Dyrevelferd på beite

Bruk av utmarksbeite innebærer i seg selv en stor risiko for skader og sykdom som påfører dyra lidelser, og hvert år forsvinner et stort antall dyr på beite. Tapsårsakene kan være sykdom, parasitter eller forgiftninger, ulykker eller skader i forbindelse med vei, jernbane eller topografi, andre beiteforhold som er knyttet til fôr og vannkvalitet – og rovvilt. Rovvilt utgjør i mange områder en betydelig risiko for dyrevelferden. For å forebygge skader forårsaket av rovvilt samarbeider Mattilsynet tett med rovviltforvaltningen.

Dyreholders ansvar

Det er viktig at forholdene er så trygge som mulig for dyra. Du som dyreholder bør ha oversikt over dyrenes beitesituasjon. Å holde sau på beiter hvor det forventes høy risiko for dyrelidelse er i utgangspunktet å anse som et brudd på dyrevelferdsregelverket. Dyreholder må alltid vurdere dyrenes beitedyktighet før de slippes på utmarksbeite. Dyrene skal være i god kondisjon – altså friske dyr i godt eller normalt hold. Lam skal slippes sammen med mora og være i stand til å følge med henne. Det kreves også tilsyn i beiteperioden, minst én gang i uka. Hvis dyrene går over store områder, kan det kanskje organiseres samarbeid om tilsynet med andre dyreholdere?

Varsle Mattilsynet

Når dyreeier eller beitelag oppdager fredet rovvilt som utgjør en potensiell skaderisiko i områder prioritert for beiting, eller skaden allerede har skjedd, ber vi om at dette også varsles til Mattilsynets avdelingskontor. Varsling er viktig for at Mattilsynet skal få oversikt over en skadesituasjon så tidlig som mulig og da kan bidra til å sette inn nødvendige forebyggende tiltak.

Kan gi påbud ved akutte situasjoner

I spesielle tilfeller ved akutte situasjoner relatert til utmarksbeite kan det være aktuelt at Mattilsynet fatter vedtak om økt tilsyn eller om å sanke dyrene og flytte dem ut av områder med høy risiko for uønskede hendelser. Dyreeier kan da være berettiget en kompensasjon for å dekke ekstra førkostnader på hjemmebeite. [Ta kontakt med Fylkesmannens landbruksavdeling](#) ved spørsmål om ordningen.

Overvåkning av skrapesjuka hos småfe

Mattilsynet minner om at det skal tas hjerneprøver av alle småfe eldre enn 18 måneder som kreperer eller avlives både på utmarksbeite og hjemme på gården. Det er Mattilsynet som utfører hjerneprøvene, som er et ledd i helseovervåkingen og prøvene er viktig for å dokumentere og opprettholde en god helsestatus i saue- og geiteholdet i Norge. Prøvetaking og undersøkelse er uten kostnader for dyreeier.

Foto: Magnar Haraldsen

Statens naturoppsyn (SNO)

Naturoppsynet dokumenterer skader forvoldt av rovdyr på husdyr, tamrein, bikuber og jakthunder, og registrerer og kartlegger rovdyrbestander.

Prosedyrer ved funn av kadaver

Finner du et kadaver av husdyr eller jakthund og du mistenker rovviltskade, skal dette meldes til SNO. SNO har 10 rovvilt-kontakter i Oslo, Akershus og Østfold som undersøker kadaver og dokumenterer rovviltskade. Dersom nærmeste rovviltkontakt ikke er tilgjengelig, kontakt en annen i naboområde eller meld fra direkte til regionalt rovviltansvarlig i SNO. Dersom eier ikke er med på undersøkelsen av husdyret, blir eier informert om utfallet i etterkant. På bakgrunn av rovvilt-kontaktens rapport vil regionalt rovviltansvarlig hos SNO sette en endelig konklusjon på skadesaken, og et tilbake-meldingsbrev sendes til husdyreier. Konklusjonen blir lagt til grunn når Fylkesmannen behandler søknader om erstatning. SNO holder Fylkesmannen orientert om skadesituasjonen gjennom beitesesongen. Alle kadaver og dokumenterte rovviltobservasjoner rapporteres i Miljødirektoratets [Rovbase](#). For oppdatering om skadesituasjonen, se Rovbasen sin innsynsløsning via [Rovviltportalen](#).

Finne et kadaver?

- **Bruk av hund** er en fordel
- **Se etter aktivitet** fra åtsel fugl

Ved funn av kadaver.

- **La kadaveret eller sportegn ligge mest mulig urørt.** Dekk gjerne over slik at ikke åtselere kommer til
- **Ikke trakk unødig rundt** og hold hund unna.
- **Meld ifra** til rovviltkontakt snarest mulig. Det er husdyreiers ansvar å sørge for at kadaveret blir meldt til SNO og er tilgjengelig for påvisning.
- **Ta bilde** av kadaveret, og beskriv funnsted. Gjerne med kartreferanse.
- **Sjekk området for ytterligere kadaver eller sportegn.** Meld også fra om det blir funnet dyr som er skadd

Mulig skade meldes også

I forbindelse med behandling av erstatnings-søknader ser vi hvor viktig det er at alle funn av kadaver og kadaverrester, også ull og beinrester, er meldt til rovviltkontakten.

Varsling og rapportering av skader

For å få erstatning må dyreeier ha bidratt til at tapet avdekkes så tidlig som mulig. Straks et taps- eller skadetilfelle oppdages skal det, som nevnt, meldes til SNO. Alle kadavre skal i utgangspunktet undersøkes, også om det har vært skade i området før i sesongen. Det er ingen økonomisk begrensning for hvor mange kadavre som kan ses på.

Viktig datagrunnlag for forskning og forvaltning

Det er viktig at alle observasjoner, spor og spor tegn av rovdyr meldes til SNO så raskt som mulig. SNO kan da, etter fastsatte retningslinjer og instruksjoner, dokumentere observasjonen slik at det blir registrert i det nasjonale overvåkningsprogrammet for store rovdyr. Alle innmeldte spor og synsobservasjoner loggføres av oss. For at en observasjon skal vurderes som dokumentert, kreves det funn utover synsobservasjon, det vil si registrering i felt av for eksempel spor på snø, byttedyr eller gode identifiserbare bilder av dyret.

Dere hjelper oss å følge med på bestandssituasjonen. Vi takker for alle meldinger som kommer i løpet av året – dere gir viktige bidrag! Alle instruksjoner og retningslinjer for registreringsarbeid på store rovdyr finner dere hos Rovdata. Her kan en også selv legge inn observasjoner via Skandobs (finnes også som app), se: www.rovdata.no

Mer informasjon

Det finnes mange gode nettsider med utfyllende informasjon, og vi har samlet noen av dem her:

- Rovviltneemnda i region 4: <http://prosjekt.fylkesmannen.no/rovreg4>
- Landbruksdirektoratet:
 - Fylkesmannen: www.fmoa.no
 - slf.dep.no
 - Rovbase.no
 - Miljødirektoratet.no
 - Rovdata.no
 - NSG.no
 - Rovviltportalen.no
 - Nibio.no
 - Scandobs.no

Rovviltkontakter

Statens naturoppsyn har godt skolerte rovviltkontakter ansatt for å utføre feltarbeide ved dokumentasjon av skader på husdyr og kartlegging av rovviltbestander. De reiser ut og dokumenterer ved mistanke om rovdyrskade på bufe, og kontrollerer meldinger om spor og sportegn etter store rovdyr. De fleste er i annen jobb, og det kan derfor ta noe tid før de kommer til stedet. Rovviltkontaktene overlapper mellom områder, også over fylkesgrenser mot nabofylker.

Navn, adresse	Telefon	Ansvarsområde/kommuner
Bjørn Erik Pedersen, Krokstadelven	951 93 701	Asker, Bærum, Hurum, Lier, Hole
Jon Petter Bergsrud, Gran	958 06 047	Nordmarka (Oslo, Nittedal; Jevnaker og Lunner)
Hans Petter Klokkerengen, Eidsvoll	63 92 25 50 915 99 040	Øvre Romerike/ Romerike vest for Glomma
Carl Randin Klokkerengen, Eidsvoll	63 92 25 50 952 00 653	Øvre Romerike/ Romerike vest for Glomma
Ole Kristian Sauge, Lierfoss	63 86 43 90 913 63 204	Akershus øst for Glomma, Lørenskog og Rælingen
Arnkjell Johansen, Vestby	917 44 700	Akershus: Follokommunene og Oslo mot Østmarka. Østfold: Hobøl, Våler, Skiptvet, Moss
John Sigmund Moen	69 85 92 81 926 68 821	Rømskog, Marker
Mats Finne, Eidsberg	924 32 531	Eidsberg, Marker, Askim, Trøgstad, Skiptvedt Aurskog-Høland
Jan Lie, Rakkestad	69 22 98 85 901 72 258	Rakkestad, Skiptvedt, Marker, Aremark, Eidsberg
Terese Charlotte Mo	930 01 518	Halden, Aremark, Sarpsborg, Fredrikstad
Haakon Haaverstad, Larkollen Naturoppsyn SNO	904 73 107	Sørøstre Østfold Rygge: Råde, Fredrikstad, Hvaler. Hele Østfold og Akershus ved behov.
Jan H. Wilberg Regionansvarlig rovvilt SNO	62 97 11 88 916 74 730	Hele Oslo, Akershus og Østfold, informasjon og generelle spørsmål, kontakt med medier

Beitelagene

De registrerte utmarksbeitelagene i Akershus registrerer hvert år antall dyr som slippes og sankes på utmarksbeite for den enkelte dyreeier/beitelagmedlem. Dette bidrar til nyttig statistikk over utviklingen i bruken av utmarksressursene, og oversikt over antall dyr som slippes og tapes på utmarksbeite. Feiring beitelag har det største medlemstallet på 35 aktive medlemmer.

Beitelag	Telefon	Kontaktperson
Akershus Sau og Geit	413 04802	Håvard Semb
Sporingsutstyr for beitedyr	900 68990	Magnar Haraldsen
Eidsvoll sankelag SA	913 79091	Audun Knutsen
Feiring beitelag	916 00687	Jens Ola Lundstad
Nordre Eidsvoll Beitelag	951 36 715	Roy Granum
Hurdal beitelag	988 11178	Roger Skjølås
Nannestad sankelag SA	928 37107	Arne Ruud
Nannestad beitelag SA	916 16627	Tonje Ruud
Gjerdrum sankelag	906 85103	Ragnar Hennum
Asker og Bærum sankelag	915 77904	Johan Persbråten
Vestmarka beitedriftslag	932 95511	Anders Baumann

Møte mellom Eidsvoll beitelag, Fylkesmannen og Statens naturoppsyn beitesesongen 2015.

Foto.: Asle Stokkereit

Kontaktinformasjon

Navn	Telefon	Ansvarsområde/ fylke/kommune
Fylkesmannen i Oslo og Akershus		
Christian Hillmann	22 00 36 35 901 52 571	Miljøvernavdelingen
Ellen Lien	22 00 36 62 984 05 669	Miljøvernavdelingen
Asle Stokkerei	22 00 36 68 951 70 510	Miljøvernavdelingen
Trond Løfsgaard	22 00 36 63 926 84 472	Landbruksavdelingen
Jonny Storbråten	22 00 37 35 995 68 777	Landbruksavdelingen
Fylkesmannen i Østfold		
Beredskapstelefon	481 97 903	
Rovviltnemnda		
Sunniva Holmås Eidsvoll	996 30 600	Oslo
Øyvind Solum	909 95 595	Akershus, nestleder
Tonje Brenna	975 96 690	Akershus
Andreas Lervik	934 34 698	Østfold, leder
Monica Carmen Gåsvatn	928 04 587	Østfold
Statens naturoppsyn		
Jan H. Wilberg	916 74 730	Rovviltansvarlig i Oslo, Akershus og Østfold
Mattilsynet		
Romerike, Oslo, Asker og Bærum tilhører avdeling Romerike, som nås på e-post: internpost.romerike@mattilsynet.no		
Felles sentralbord	22 40 00 00	

Fylkesmannens beredskapstelefon: **971 35 265**

Adresse:

Returadresse: Pb. 8111 Dep, 0032 Oslo

Foto: Jonny Storbråten